

Такриз

ба автореферати диссертатсияи Назризода Чамила Махмуд таҳти унвони «Асосҳои илмӣ-методиҳои тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 дар раванди дарсҳои забони русӣ» (дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии таҳсилашон бо забони тоҷикӣ) барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3. Педагогика (5.3.5.8. Назария ва методикаи таълими забон ва адабиёти рус дар мактабҳои забони таҳсилоташон ғайрирусӣ)

Тавре аз автореферати диссертатсияи Назризода Чамила Махмуд бармеояд, муҳаққиқ як масъалаи муҳим ва муҳими ҷомеаи имрӯзаро мавриди пажӯҳиш қарор додааст. Мусаллам аст, ки тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагон дар тули ҳаёт бо дарназардошти муҳити зист, оила, дӯстон, муассисаҳои таълимӣ, фарҳангӣ ва ғайра амалӣ карда мешавад. Ин равандест, ки ба инкишофи шахсияти комил нигаронида шуда, муносибатҳои ӯро ба Ватан, ҷомеа, коллектив, меҳнат ва рафиқон ташаккул медиҳад.

Натиҷаи тарбия ин шахси тарбиятдидае мебошад, ки аз ҳама паҳлуҳои ҳаёт боҳабар буда, меъёрҳои маънавӣю ахлоқии ҷомеаро риоя мекунад. Тарбияи маънавӣ-ахлоқӣ метавонад шахсро аз рӯи нишонаҳои гуногун дар ҷомеа муаллифӣ кунад. Ба мисли рафтори хуб, кирдори нек, муносибати ғайриҷиддӣ доштан дар ҷомеа, арҷгузори ба арзишҳо ва ғайра.

Ногуфта намонад, ки дар тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 нақши асосиро соҳаҳои маориф ва фарҳанг иҷро мекунанд. Заминаи асосии рушди ҷомеаи имрӯза низ аз тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагон вобастагии калон дорад.

Бояд зикр кард, ки мушкilotи ҷиддии ташаккули бедор кардани шавқу завқи хонандагони синфҳои 9-11 ба хондан яке аз вазифаҳои асосии таълими забони русӣ мебошад. Забони русиро на танҳо барои дастрас кардани донишҳо дар бораи олами маънавии нависанда, балки барои пайдо кардани майлу рағбат ба мутолиа ва ба ин васила, инкишоф додани тафаккури таҳлилӣ ва кашф кардани ҳиссиёти ботинии худ омӯхтан лозим аст.

Мушоҳидаҳои педагогӣ нишон медиҳанд, ки омӯзгори муносири забон ва забони русӣ аксар вақт маҷбур мешавад, ки миқдори зиёди вақти кориро барои риояи қоидаҳо ва меъёрҳои сершумори назоратӣ сарф кунад. Назорати ҳаррӯза аксар вақт ба ҷустуҷӯҳои эҷодии муаллим муҳити носозгорро ба вуҷуд меорад, ки дар натиҷа талаби қатъии риоя намудани нақшаи тақвими мавзӯи то андозае иҷро намегардад ва хонандагон асари бадеии муайяншударо ба душворӣ аз худ мекунанд.

Хусусияти дигари дарси забони русӣ дар он аст, ки нутқи шифоҳии хонандагони синфҳои 9-11-ро инкишоф медиҳад.

Масъалаи инкишофи нутқи шифоҳӣ дар байни хонандагони синфҳои 9-11 аҳамияти иҷтимоӣ пайдо мекунад, зеро сухан нишондиҳандаи боварибахши фарҳанги маънавии шахсият ба ҳисоб меравад.

Асосҳои назариявии таҳқиқотро муаллиф назарияҳои педагогии ҷунин олимони ба мисли, В.Г. Белинский, Н.А. Бердяев, С.Н. Булгаков, Н.А. Добролюбов, В.В. Зенковский, И.А. Илин, П.Ф. Каптерев, Л.П. Карсавин, И.В. Киреевский, В.О. Ключевский, В.И. Лешинский, М.В. Ломоносов, О.Ю. Сергеева, В.В. Яковлев, С.П. Акутина, О.Е. Кучерова, А.М. Аллагулов, Я.З. Вайланматова, Е.Л. Райхлина, А.А. Алферова, И.А. Куличева, Л.П. Шидукова, А.Е. Шишкин ва дигарон, Н.В. Сопова, С.Ю. Григоров, А.М. Аджиева, Ю.Г. Дерябина, С.В. Симонова ва дигарон, интиҳоб кардааст.

– Назризода Ҷамила Маҳмуд ба сифати **сарчашмаҳои маълумот ҷунин маъхазҳоро мавриди истифода қарор додааст**: Мақолаҳои илмӣ ва монографияҳои олимони адабиёти илмӣ-методӣ, сотсиологӣ, педагогӣ ва психологӣ оид ба тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони мактабҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ;

– санадҳо, барномаҳо ва дигар ҳуҷҷатҳои меъёрӣ-ҳуқуқии танзимкунандаи фаъолияти касбии педагогҳои муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ;

– воситаҳои муосири техникӣ–интернет, сомонаҳои иҷтимоӣ ва мессенҷерҳо;

– таҷрибаи пешқадами педагогҳо ва психологҳои ватанию хориҷӣ доир ба тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 дар раванди дарсҳои забони рус;

– осори олимони ҷаҳонӣ дар бораи тарбияи маънавӣ-ахлоқии шахс.

Тавре аз автореферати диссертатсия муайян гардид, муаллиф аз натиҷаҳои асосии таҳқиқот 11 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои гуногун, аз он ҷумла, 7-тои он дар маҷаллаи сатҳи Комиссияи Олии Аттестатсионии назди Президенти Тоҷикистон ба таъъ расонидааст.

Тавре ба ҳамагон маълум аст, ҳарчое ки қор ҳаст, албатта, камбудихо низ ба ҷашм мерасанд. Ҳамчун муҳаққиқ ҳаминаро қайд карданӣ ҳастам, ки Назризода Ҷ.М. дар бобати таҳияи автореферат заҳмати зиёдеро сарф намудааст. Аз таҳлили диссертатсия ошкор мегардад, ки муҳаққиқ аз раванди қорҳои озмоишӣ ва таҳлилҳои назариявии методикаи таълими забони русӣ дар самти тарбияи маънавӣ-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 натиҷаҳои хуби илмиро дастрас кардааст. Танҳо изҳор медорем, ки хуб мешуд, дар

автореферат дар қисмати назариявии кор натиҷаҳои илмӣ ба даст омада, бо дигар муҳаққиқон муқоиса карда мешуд.

Дар баробари ин, эроди ишорагардида арзиши таҳқиқотро коҳиш надода, танҳо ҳислати тавсиявӣ дорад.

Аз автореферат бармеояд, ки он тибқи талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, №295 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Хулоса, автореферати кори диссертационии Назризода Ҷамила Маҳмуд дар мавзӯи «Асосҳои илмӣ-методи тарбияи маънавия-ахлоқии хонандагони синфҳои 9-11 дар раванди дарсҳои забони русӣ» (дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии таҳсилашон бо забони тоҷикӣ), ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3. Педагогика (5.3.5.8. Назария ва методикаи таълими забон ва адабиёти рус дар мактабҳои забони таҳсилоташон ғайрирусӣ) пешниҳод шудааст, пажӯҳиши илмӣ дар зинаи муайян ба итмом расида мебошад.

Автореферат аз ҷиҳати ҳаҷм, аҳамияти назариявӣ, амалӣ ва навлонӣ ба тамоми талаботи Низомнома дар бораи тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ҷавобгӯ буда, муаллифи он бе шак, сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3. Педагогика (5.3.5.8. Назария ва методикаи таълими забон ва адабиёти рус дар мактабҳои забони таҳсилоташон ғайрирусӣ) мебошад.

Муқаррир:

Номзади илмҳои педагогӣ, дотсент,

Мудири кафедраи методикаи таълими

забон ва адабиёти рус ДБЗХТ

ба номи Сотим Улуғзода

Тағозода Ганчина Эргаш

Имзои Тағозода Г.Э., тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
ДБЗХТ ба номи Сотим Улуғзода

Сиҷоатова М.Ғ.

15. 10. 2026

Суроға: 734019, ҶТ, ш. Душанбе, кӯчаи Мухаммадиева, 17/6

Тел.: (+992 37) 2325000 2328730